

Volg een eigen Impulse

Visiedocument voor een Nieuwe School

Inleiding

Het onderwijs is op zoek naar nieuwe wegen. Niet verwonderlijk gezien het grote aantal voortijdig schoolverlaters, maar ook het grote aantal deelnemers dat uiteindelijk het onderwijs verlaat met een ander diploma dan oorspronkelijk voorzien was. Het besef begint door te dringen dat individuen op verschillende wijze leren en kennis tot zich nemen. Het huidige onderwijs kenmerkt zich doordat leerstof een zeer centrale plaats inneemt. Het huidige onderwijssysteem is rigide en biedt weinig ruimte aan een bredere interpretatie van het begrip leren.

Piter Jelles wil een school zijn die zich richt op de ontwikkeling van de leerling. Hoewel dit ogenschijnlijk een simpele uitspraak is, zijn de consequenties enorm. Het staat bijvoorbeeld op gespannen voet met het huidige onderwijssysteem, dat er vanuit gaat dat alle leerlingen gelijk zijn. Om het onderwijssysteem te verbeteren wil Piter Jelles daarom een innovatieve scholengemeenschap zijn waar ideeën een kans krijgen zich te ontwikkelen. In deze context is het idee ontstaan een nieuwe school toe te voegen aan de bestaande zeven scholen. Deze nieuwe school zou feitelijk een laboratorium moeten worden om het onderwijs op een andere leest te schoeien én daardoor betere resultaten te bewerkstelligen. Een school waar werkelijk de ontwikkeling van de leerling zo centraal staat dat het onderwijsproces daar omheen gebouwd is. Natuurlijk wordt gehoopt dat dit dan zo'n uitstraling zal hebben naar de andere zeven scholen van Piter Jelles dat onderwijsvernieuwing ook daar gestimuleerd wordt.

Nadat het idee van Piter Jelles Impulse geboren was zijn twee directieleden in het kader van een studiereis naar Amerika geweest. Bij deze studiereis werden scholen in de staat Californië bezocht die bekend stonden als vernieuwende scholen vooral op ICT-gebied. In het bijzonder sprak het concept van de Alameda Community Learning Center (ALCLC) erg aan. De vonk van innovatie werd met dit bezoek een vlam. Terug in Friesland werd een stuurgroep ingesteld, welke een startdocument heeft gemaakt voor de nieuwe school. Na instemming van de medezeggenschapsraad op de plannen werden in de cursus 2003-2004 twee projectleiders aangesteld, welke een groep enthousiaste docenten rond zich hebben verzameld om het idee verder uit te werken, in samenwerking met het KPC. In de nieuwe school moet de leerling een steviger rol krijgen dan in het traditionele onderwijs. Derhalve is dus tevens een klankbordgroep van leerlingen uit de zeven scholen samengesteld om mee te bouwen aan deze nieuwe school.

In 2004-2005 zullen enige experimenten onder de naam "proeftuinen" worden opgestart en zal het curriculum worden ontwikkeld.

Op 1 augustus 2005 gaat de poort van Piter Jelles Impulse open.

In het voorliggende document wordt de visie achter Impulse beschreven. In het eerste hoofdstuk wordt aangegeven welke veranderingen in de maatschappij plaatsvinden. Dit wordt afgezet tegen de structuur van het huidige onderwijs. Dit botst op dit moment en vraagt dus om een afstemming in het denken. Dit zal leiden tot een omslag.

In hoofdstuk 2 wordt de visie achter Impulse uitgelegd. De basis is een andere kijk op leren. Dit levert een drietal pijlers voor Impulse op: het eigen leerproces, samen leren leven en de samenhang met de maatschappij. In de drie daarop volgende hoofdstukken wordt ieder van deze pijlers verder uitgewerkt en worden de consequenties voor de feitelijke vormgeving duidelijk.

Leeuwarden, 20 april 2004

De naam Impulse:

In de Atlas van de belevingswereld (Antwerpen 2000) bevinden zich kaarten waarop niet de Aarde, maar het bestaan in beeld is gebracht. Op twee kaarten is *Impuls* te vinden.

De eerste kaart omvat *het moeras van de verveling*.

Aan de randen van de *moerassen van verveling* ligt de stad *Sleur* als belangrijkste kern in het gebied. Over land bereiken we eerst de kleine stad *Kantoor*. Op weg naar de plaatselijke luchthaven *Automatische piloot* belanden we halverwege in het dorp *Loket 4B*.

Daar begint een kleine kronkelende weg die men gemakkelijk voorbijrijdt. Deze kleine weg leidt uiteindelijk naar *Impuls*, een kleine plaats in een bergachtig terrein. Over de bergen lonkt de grote metropool *Verandering*.

Op de tweede kaart *bronnen van inspiratie* vinden we *Impuls* als dorp in het *Creatie gebied*, dichtbij de rivier *Onderbewustzijn*, omringd door steden als *Schepping*, *Bloei* en *Compositie*.

Niet ver van deze laatste stad liggen de *Wouden van nieuwsgierigheid*, waarmee we op de kaart van *kennis* zijn aangekomen.

Het mag duidelijk zijn dat de school *Impulse* zich bevindt op de kaart met bronnen van inspiratie. Op *Impulse* krijgt een leerling **prikkels** voor leren in al zijn facetten en kan de leerling vanuit zijn eigen creativiteit en verantwoordelijkheid de zoektocht in zijn eigen manier van leren aangaan. Een **ingeving**, ook dat is een impuls. Vanuit ingevingen komen we tot nieuwe gedachten die leiden naar innovatie en creatie.....

1. Waaron een nieuwe school?

Om op deze vraag een antwoord te geven, begint dit hoofdstuk met het schetsen van een aantal ontwikkelingen in de westerse, Europese maatschappij en met een analyse van het huidige onderwijs. Op basis daarvan volgt de motivatie om te komen tot een nieuwe school.

1.1 De huidige maatschappij

Mondialisering

Nieuwe en vooral snellere communicatiemogelijkheden hebben geleid tot een andere beleving van tijd en ruimte. Waar nog niet zo lang geleden de eigen woonomgeving de ernst van alledag bepaalde, ligt nu de wereld binnen onmiddellijk bereik op beeldschermen van 14 tot 140 inch. Deze snellere communicatie heeft de wereld kleiner gemaakt. Verbeterde transportmogelijkheden hebben de wereld ook kleiner gemaakt, vooral voor internationale bedrijvigheid waar schaalvergroting heeft geleid tot wereldwijd opererende multinationals.

En daarmee is het werkveld voor het bedrijfsleven, voor de overheid en voor de burger vergroot. Het feit dat Nederland lid is van de Europese Unie vraagt om een voortdurend over de grenzen heen kijken en werken. Scholen zullen leerlingen daarop moeten voorbereiden.

ICT en de kennissamenleving

De westerse samenleving zit na de introductie van de landbouw en de industriële revolutie nu midden in een derde omwenteling, die van de informatiemaatschappij of kennissamenleving. In navolging van alle technologische sprongen voorwaarts is de maatschappij razendsnel in beweging. Ict heeft de wereld veranderd. Informatie is veel toegankelijker geworden. Op het internet bestaan geen sluitingstijden, zodat actuele informatie op elk gewenst moment verkrijgbaar is. Anders dan massamedia als drukwerk, radio en televisie, is het nieuwe medium interactief: jonge gebruikers zijn tevens actieve deelnemers en onafhankelijk in het verwerven van kennis.

Leren staat voor veel meer dan alleen kennis verwerven. Leren is ook ontdekken, deelnemen, doen. Daarmee komt leren ook dicht bij werken. Voor werknemers betekent dit ook een verandering: een *leven lang leren* wordt een houding voor de levensloop, in plaats van het oude model van "leren-werken-rusten". Daarbij passen begrippen als op flexibele wijze werken, met steeds nieuwe kennis problemen benoemen en oplossen, betekenisvol leren, samen werken, samen leren, ondernemen, ontwikkelen en vormgeven.

De basis voor die houding moet in het onderwijs gelegd worden en kan alleen ontstaan in een leerklimaat waarin het veilig is om te onderzoeken, fouten te maken en waar vertrouwen gegeven wordt aan jongeren om op leerontdekkingsreis te gaan.

Multiculturele samenleving

Vooraf in de grote steden is evident, dat het lang gangbare begrip "culturele minderheid" achterhaald is. Het aantal mensen in de vier grote steden dat zijn wortels buiten Nederland heeft liggen zal binnen afzienbare tijd een meerderheid worden, zeker in het onderwijs.

In het maatschappelijke debat is men nog steeds zoekende naar de betekenis hiervan voor de samenleving. Oprichting van Islamitische scholen toestaan of juist de hoofddoek verbannen uit de schoolcultuur, de discussie leeft volop.

In ieder geval is zeker, dat de Nederlandse samenleving ook op cultureel en sociaal-maatschappelijk gebied sterk is veranderd. De oude bekende waarden en tradities zijn niet meer vanzelfsprekend. Grote groepen jongeren leven in een vacuüm, tussen de cultuur van thuis en de cultuur van de omgeving. Vervolgens is ook de taal thuis anders dan de taal op de straat en opnieuw anders dan de taal op school. Nog steeds staan veel allochtone jongeren al van jongs af aan in de samenleving met 1-0 achter.

Demografische ontwikkeling

In de steeds verder vergrijzende samenleving is iedere jongere hard nodig. Het ontwikkelen van ieders aanleg en talent is nodig in zowel de hoogopgeleide bovenlaag als in de brede onderlaag. Iedereen kan bijdragen aan de samenleving en daarom moet selectie en uitsluiting zoveel mogelijk voorkomen worden.

Het onderwijs selecteert nog steeds sterk op de cognitieve talenten, terwijl er veel meer talenten en vaardigheden zijn, die van wezenlijk belang zijn voor het optimaal functioneren in een moderne samenleving. Vooralsnog worden jaarlijks grote groepen uitgesloten en uitgestoten uit het onderwijs. Een onrustbarend aantal van 70.000 jongeren verliet in 2003 het onderwijs zonder diploma.

Individualisering van de maatschappij en het zoeken naar gemeenschapszin

Een belangrijke ontwikkeling is die van de individualisering. Mensen zoeken steeds meer hun eigen route en daarmee nemen ze hun eigen verantwoordelijkheid. De traditionele westerse ankers lijken aan betekenis te verliezen. Een meerderheid vertrouwt niet langer op het geloof of de politieke stromingen bij de zoektocht naar zingeving. Gezag, traditionele normen en waarden zijn niet meer vanzelfsprekend en de eigen verantwoordelijkheid van het individu is vergroot. De oude verzuilde verzorgingsstaat verandert langzamerhand in een participatiemaatschappij, waarin een actieve betrokkenheid gevraagd wordt.

Deze individualisering vraagt des te meer om de ontwikkeling van gemeenschapszin. Mensen hebben niet alleen een verantwoordelijkheid voor zichzelf, maar ook jegens anderen en jegens de omgeving. De kern van samenleven draait immers om de verhouding tussen het eigen belang en het algemene belang. Hoe daarmee om te gaan vraagt oefening. Medemenselijkheid, het empathisch vermogen dat daarvoor nodig is, moet ontwikkeld worden. De school als wereld in het klein heeft daar een belangrijke rol te vervullen.

Deregulering en autonomievergroting

Een andere zichtbare ontwikkeling is, dat de overheid langzaam terugtreedt, en meer ruimte geeft, ook in het onderwijs. Scholen in Nederland hebben lang in de positie gezeten, dat zij uitvoering gaven aan beleid dat in Den Haag of binnen de eigen Gemeente was ontwikkeld. Vanuit de kaders van de Wet werden zo ook nog de Basisvorming, de Tweede fase en het VMBO ingevoerd.

Nu deze laatste grote operaties in het voortgezet onderwijs weer enkele jaren achter ons liggen beginnen onderwijsinstellingen zich openlijk kritischer uit te laten over de effecten, bijvoorbeeld de veelheid aan vakken in het VMBO.

Tegelijkertijd hebben de verzelfstandigde scholen meer ruimte gekregen om eigen initiatieven te ontplooiën. Een logisch gevolg daarvan is, dat scholen duidelijker verantwoording moeten afleggen ten aanzien van hun gevoerde beleid en de behaalde resultaten. Een belangrijk effect van de deregulering is, dat men leert om buiten de bestaande kaders te denken: niet eerst kijken wat mag, maar eerst kijken wat je zelf wilt. In dit kader passen de initiatieven die momenteel vanuit de scholen ontstaan om tot werkelijk andere vormen van leren en structuren te komen.

1.2 Het huidige onderwijs

De vorm van het huidige onderwijs vindt zijn oorsprong in de industriële revolutie, toen het belangrijk werd grote groepen kinderen te alfabetiseren en te ontwikkelen. Het aanbieden van dezelfde leerstof op hetzelfde moment in grote groepen door één deskundige was een efficiënte manier om kinderen te onderwijzen en om het algemene kennisniveau te verhogen.

Veel van de traditionele kenmerken van die onderwijsvorm vinden we in het huidige onderwijs nog terug:

Leerstof:

De leerstof staat centraal.

De leerstof is verdeeld in vakken. Binnen die vakken wordt de stof dan vervolgens in kleinere delen aangeboden.

De leerstof heeft een vaste volgorde; pas als een onderdeel afgerond is, komt het volgende onderdeel aan bod.

De leerstof is uniform: leerlingen van een groep werken op hetzelfde moment op dezelfde manier aan dezelfde stof.

De leerstof wordt bepaald door deskundigen, die vaststellen wat goed en zinvol is voor de leerlingen.

De leerstof heeft weinig betrekking op de (maatschappelijke) context waarin leerlingen opgroeien.

De docent:

De docent staat als overbrenger van de leerstof centraal.

De persoonlijke houding van een docent en zijn verwachtingen ten aanzien van de prestaties en het gedrag van de leerlingen staan daarmee ook centraal.

De docent ziet grote groepen leerlingen enkele lesuren per week.

De leerling:

Leerlingen zijn ingedeeld in klassen, naar leeftijd en een algemeen niveau (vmbo- havo- vwo- gymnasium)

Een leerling heeft weinig keuzemogelijkheden en verantwoordelijkheden op school.

De ontwikkeling van de leerling krijgt met name dan aandacht als er sprake is van een probleem

Leren:

Leren in de school is theoretisch. Dit betekent dat het opnemen en verwerken van abstracte informatie centraal staat.

Het leerproces wordt extern gestuurd, omdat het door deskundigen (docenten) wordt georganiseerd.

Onderwijzen en leren worden vaak gelijkgesteld. Er is daardoor meer aandacht voor de onderwijsactiviteiten dan voor de leerprocessen zelf.

Leren betekent vaak: verzamelen, onthouden en reproduceren.

Er wordt veel gehandeld vanuit het gelijkheidsprincipe: voor alle leerlingen dezelfde maatstaf, dezelfde opdracht en wie daaraan niet voldoet, gaat naar een ander niveau.

De school doet voornamelijk een beroep op de verbale en logisch-mathematische intelligentie van leerling.

Er wordt grote waarde aan objectieve toetsing gehecht.

1.3 De groeiende kloof

Ons onderwijs heeft zijn eerste vorm, zijn eerste contouren gekregen in een verzuilde samenleving. Een samenleving waarin formeel niet langer gesproken kon worden van standen, maar waarin iedereen toch wel 'zijn plaats' wist. Een samenleving ook die relatief overzichtelijk was.

Het (voortgezet) onderwijs had voornamelijk ten doel het kind voor te bereiden op een plaats in de maatschappij waarvan doorgaans vaststond welke deze zou zijn. En dus was het te rechtvaardigen dat niet iedereen hetzelfde onderwijs kreeg aangeboden. Integendeel, zo snel mogelijk werden er keuzes gemaakt om iedereen zo goed mogelijk voor te bereiden op de plaats die ingenomen zou worden binnen de samenleving. En daarbij ging het om keuzes voor een school. Termen als hogere burger school, ambachtsschool, bakkersvakschool, technische school en huishoudschool maken dat duidelijk.

Waar de ontzuiling na de Tweede Wereldoorlog met volle kracht inzette en al snel de gedachte aan algemeen voortgezet onderwijs postvatte, is er iets misgegaan. Om de mogelijkheden voor sociale mobiliteit te optimaliseren, was het nodig dat voor iedere leerling zo lang mogelijk elke keuze open moest blijven.

Het inzicht in een zich op grote lijnen veranderende maatschappij heeft helaas niet geleid tot fundamentele wijzigingen in het onderwijs zelf. Vanaf het moment dat iedereen opgeleid werd voor de héle samenleving, had het onderwijs zich meer moeten gaan oriënteren op die samenleving. En dat is te weinig gebeurd.

En dan staat daar nog de leerling, die geen motivatie meer kan opbrengen voor dat wat hij op school leert, die in het moeras van verveling zit. Sommigen houden het voor gezien en zoeken hun eigen weg uit dit moeras. Anderen leren zichzelf overlevingstactieken aan om de tijd door te komen.

Sommige onderzoekers durven de stelling aan, dat we in jongeren van nu een nieuwe sprong in onze eigen evolutie kunnen waarnemen. De nieuwe internetgeneratie, zogenaamde 'N-geners', is veel beter in staat om snel om te schakelen van activiteiten en taken (multitasken). Informatie zoeken terwijl je luistert naar muziek en daarbij nog een gesprek voert; dat is een vertrouwd beeld aan het worden. Deze leerling vraagt ruimte om te ontdekken

Ook de docent merkt in het moeras te zitten: de sleur en de beperking van een dwingend rooster, de automatische piloot bij het uitleggen van het lesmateriaal, weinig ruimte en tijd voor leerlingen én de teleurstelling dat bij leerlingen de vonk van het leren niet overslaat.

Het huidige onderwijs met nog veel kenmerken van de oude structuur sluit niet meer aan bij de moderne maatschappij. Dat zien we haarscherp als we de beschrijving van 1.1 en 1.2 naast elkaar leggen. Bij het zoeken naar verbanden, stuiten we op een grote kloof:

Maatschappij vraagt	Traditionele school biedt
Wereld als context	Lesboek als context
Zelfstandigheid, verantwoordelijkheid	Afhankelijkheid van docent en leerstof
Integratie en deelname	Selectie en uitval
Betrokkenheid	Vervreemding en demotivatie
Creativiteit en Probleemoplossers	Routine en Consumptie
Innovatie, variëteit aan talenten	Uniformiteit: allen hetzelfde programma
Brede ontwikkeling	Vakinhouden, weinig samenhang
Kennis als gereedschap om te gebruiken	Kennis als doel voor later
Samenwerken aan gemeenschappelijk doel	Accent op individuele prestaties
Doelmatigheid	Herhaling, zittenblijven

1.4 De omslag

Om de kloof te dichten is een ommekeer nodig. Een essentiële ommekeer, want veranderingen die plaats vinden binnen de bestaande structuur houden zelden stand en leiden vaak tot meer van hetzelfde. De structuur zelf moet dus op de helling, evenals de systemen en tradities die in die context ontstaan zijn. Er is een verandering van context nodig, die we bereiken door ons onderwijs volledig opnieuw te ontwerpen vanuit het uitgangspunt:

De ontwikkeling van de leerling staat centraal

...in een kleinschalige leeromgeving die contextrijk is

Impulse wil de school zijn die gaat bieden wat de samenleving vraagt en de school die het mogelijk wil maken dat leerlingen hun eigen ontwikkelingsproces vormgeven.

2. VISIE

2.1 Piter Jelles: Eigenwijs in onderwijs

“In onze visie geven we blijk van vertrouwen in ons vermogen om van betekenis te zijn en anderen van dienst te zijn”.

Peter Block

We leven in een maatschappij die voortdurend in beweging is en verandert. Als schoolorganisatie speelt Piter Jelles in op die veranderingen. De school staat dan ook midden in de samenleving en wil een veilige plek zijn waar leerlingen zich kunnen ontwikkelen als mens en zich voorbereiden op het democratisch burgerschap.

Elke leerling heeft binnen Piter Jelles een overzichtelijke en kleinschalige ‘thuisbasis’ waar het pedagogische klimaat zich kenmerkt door het kennen en gekend worden.

Het onderwijs op Piter Jelles is een ontdekkingsreis die leren spannend en uitdagend maakt.

In het onderwijs staat de ontwikkeling van de leerling centraal, niet het programma van de leraar. Die ontwikkeling wordt gestimuleerd door voortdurend te zoeken naar nieuwe mogelijkheden.

Het leren door de leerling kent vele dimensies en is een bron van inspiratie voor alle medewerkers. Piter Jelles heeft haar onderwijs zodanig ingericht dat wordt aangesloten bij de leerstijl van de individuele leerling.

De leerlingen verlaten de scholengemeenschap toegerust voor een complexe samenleving die hoge eisen stelt aan het participeren in allerlei sociale verbanden

Medewerkers hebben een voorbeeldfunctie. Dat uit zich in de wijze waarop ze hun vak uitoefenen en de wijze waarop ze relaties aangaan. (volledige visie en missie in Bijlage 1)

2.2 Visie op leren in Impulse

Mensen zijn van nature nieuwsgierig en dat maakt dat ze leren. Leren is net zo’n natuurlijk gegeven voor een mens als eten, drinken en slapen. Het is een basisbeginsel. Op Impulse nemen we dat leren als uitgangspunt en is er vertrouwen in dat natuurlijke proces. Leerlingen leren er op hun eigen wijze en om dat individuele leren te ontwikkelen krijgen ze ruimte en tijd. De barrières die ze tegenkomen zullen ze vanuit hun eigen motivatie willen overwinnen, daarbij geholpen naar behoefte. Voortdurende reflectie brengt nieuwe inzichten voor de volgende stap die ze willen nemen. Zo geven ze betekenis aan zichzelf en de wereld om hen heen.

Leren op Impulse betekent ook het ontwikkelen van persoonlijke verantwoordelijkheid. Dat gebeurt door de ruimte om te kiezen, te handelen en de consequenties van het handelen zelf te dragen. Door mee verantwoordelijk te zijn voor de school zelf ontwikkelt een leerling er ook zijn sociale- en maatschappelijke vaardigheden.

In Impulse wordt expliciet onderkend dat ook de volwassenen er leren. Zij zullen als tutor en begeleider nieuwe vaardigheden ontwikkelen en toewerken naar een wezenlijk andere houding. Om het leerproces van leerlingen te kunnen begeleiden, zullen ze hun eigen manier van leren moeten leren kennen. Ook zij zullen persoonlijke barrières vanuit hun eigen motivatie willen overwinnen en via voortdurende reflectie tot nieuwe inzichten komen. En als teamwerkers zal veel van elkaar en met elkaar geleerd worden. Dit maakt leren een gezamenlijk verrijkend proces, waarbij gelijkwaardigheid tussen volwassenen en leerlingen een vanzelfsprekendheid is.

2.3 Theoretische onderbouwing

Leren in het onderwijs wordt tot nu toe vooral gedefiniëerd als een gepland proces dat zich afspeelt in het hoofd van individuen en dat vooral te maken heeft met cognitieve informatieverwerking die door experts wordt georganiseerd. Het onderwijs heeft zich vooral gericht op de kennisoverdracht. Dit is ook een gevolg van de leertheorieën van het behaviorisme en het cognitivisme die vanaf de jaren '40 van de vorige eeuw het onderwijs domineren.

Het **behaviorisme** concentreert zich op het waarneembare gedrag van mensen en dieren en gaat er vanuit dat gewenst gedrag in te slijpen is. Conditionering is het kernwoord. Leren betekent vooral: het automatiseren van gedrag en vindt niet plaats binnen contexten, maar gefragmenteerd. Door die opdeling van de leerstof kan er ‘objectief’ getoetst worden. De toepassing van de leerstof is van later zorg.

Het **cognitivisme** legt de nadruk op het verkrijgen van kennis en interne mentale structuren. Wat weten we en hoe komen we tot het verkrijgen van informatie. Leren is iets dat zich afspeelt in de

hersenen van de leerling. Instructie, uitleg geven en voorbeelden geven, vergemakkelijken het proces. De aandacht is erop gericht om leerlingen aan te moedigen de juiste leerstrategieën te gebruiken. Veel van bovenstaande kenmerken zien we in het huidige onderwijs terug.

In de jaren '90 kwam het **sociaal-constructivisme** als leertheorie sterk naar voren. In het onderwijs krijgt deze theorie momenteel steeds meer aandacht. Die gaat ervan uit dat de mensen zelf betekenis geven aan hun omgeving en dat sociale processen daarbij een grote rol spelen. Uitgangspunt is dat kennis niet rechtstreeks overdraagbaar is, maar altijd het resultaat van eigen leeractiviteiten door middel van intellectuele activiteit. Ieder bouwt zijn persoonlijke constructie van kennis en vaardigheden door met anderen en van anderen te leren.

Tegenwoordig wordt onderscheid gemaakt in **expliciet leren en impliciet leren**. Ongeveer 20 procent van wat we leren is gepland en wordt bewust gestuurd. De resterende 80 procent gebeurt spontaan, ongepland en wordt niet bewust gestuurd. In het huidige onderwijs wordt het impliciete leren niet onderkend, noch bij de docenten in hun ontwikkeling, noch bij de leerlingen.

Uit onderzoeken van Gardner en Coleman blijkt het begrip intelligentie uit veel meer te bestaan dan de vermogens die via een IQ test gemeten kunnen worden. Zo kennen we al langer het begrip praktische intelligentie. Gardner is gekomen met het begrip **meervoudige intelligentie**. Daarin onderscheidt hij acht verschillende intelligenties. De verbale en logisch-mathematische intelligenties, worden in het onderwijs sterk gewaardeerd. Daarnaast onderscheidt hij nog de muzikale-, de bewegingsintelligentie, de op natuur gerichte intelligentie, het ruimtelijk inzicht, de inter- en intrapersonlijke intelligentie. Die laatste twee zijn essentieel in de omgang met anderen en jezelf.

Van recente datum is ook het begrip **emotionele intelligentie**, benoemd door Coleman. Het betekent het kennen, herkennen en constructief omgaan met eigen emoties en die van anderen.

Tenslotte wordt in bedrijven en ook het onderwijs steeds meer gewerkt met het begrip **competentieleren**. Onderzoeken geven aan dat in elk leerproces *kennis, vaardigheden en houding* nauw samenhangen in die zin, dat de wijze waarop het ene aspect aan bod komt altijd invloed heeft op het andere. Deze drie begrippen samen heten competenties.

Het verwerven van	kennis	- wat weet je er van? - voornamelijk door middel van taal en andere symbolen.
Het verwerven van	vaardigheden	- wat kun je ermee en wat kun je doen? - vooral via oefenen, proberen, ervaren.
Het verwerven van een	houding	- wat vind je ervan en wat wil je ermee? - gaat om de emotionele, waarderende aspecten van leren.

Samenvattend:

Impulse definieert het begrip leren in de volle breedte. Door de leeromgeving in Impulse zo contextrijk mogelijk te maken kunnen alle vormen van leren aan bod komen. Het geïntegreerd ontwikkelen van kennis, vaardigheden en houding, oftewel competentieleren, vormt de basis van het individuele leren. De theorie van het sociaal-constructivisme biedt ruimte voor het gezamenlijk en sociaal leren. De leerlingen kunnen er hun persoonlijke intelligenties gebruiken en vraaggericht te werk gaan. Leren betekent ook verantwoordelijkheid ontwikkelen. Daar waar het doelmatig is in het leerproces worden de inzichten van het behaviorisme of het cognitivisme ingezet.

Impulse herkent zich in de volgende vijf metaforen voor leren:

- leren als kennisverwerving
- leren als participeren
- leren als ontdekken
- leren als de kunst afkijken
- leren als oefenen

(Zie verder bijlage 2 over leren en de theorie)

2.4 Bouwstenen voor Impulse

- De school maakt het mogelijk dat leerlingen leren op hun **eigen wijze**: ruimte in hoe, wat, wanneer en waar;
- De school moet de onafhankelijkheid van jongeren in het verwerven van kennis erkennen en ondersteunen. Dat betekent dat jongeren **zelfverantwoordelijk leren**;
- De school moet recht doen aan de bestaande verschillen tussen leerlingen, door uit te gaan van de **individuele leervraag** (leerbehoefte) van leerlingen;
- School moet een innovatief leerklimaat scheppen dat **procesgericht** is. Voor een werkelijke ontplooiing is een veilige sfeer nodig waarin je mag experimenteren, ontdekken, ondernemen, samenwerken en vormgeven;
- Ontwikkelen van **competenties** en dan vooral op de competenties die een leven lang leren mogelijk maken staan centraal in de school;
- Participatie betekent dat alle leden van de gemeenschap een verantwoordelijkheid hebben voor zichzelf, elkaar en de omgeving. De school wordt daarmee een **leef- en leergemeenschap**, waarin leerlingen ook werkelijk zeggenschap hebben die past bij verantwoordelijkheid;
- De school heeft ook een **pedagogische taak** in het voorbereiden van jongeren op hun plek in de samenleving: ontwikkelen van medemenselijkheid, uitgaan van gelijkwaardigheid, erkenning van rechten van de mens, duurzaamheid;
- Het **proces van zelfverantwoordelijk leren** dat uitgangspunt is voor leerlingen is ook het uitgangspunt voor de tutores, onderwijsondersteunend personeel en andere betrokkenen binnen de school;
- De docent zal andere rollen moeten vervullen om het leren van leerlingen mogelijk te maken en te ondersteunen. **Een docent wordt tutor, begeleider**;
- Leren moet in verbinding staan met de directe werkelijke leefwereld: **contextrijk leren**. Dit betekent dat leertaken authentiek en betekenisvol zijn;

2.5 De drie pijlers van Impulse

Impulse in eigen leerproces

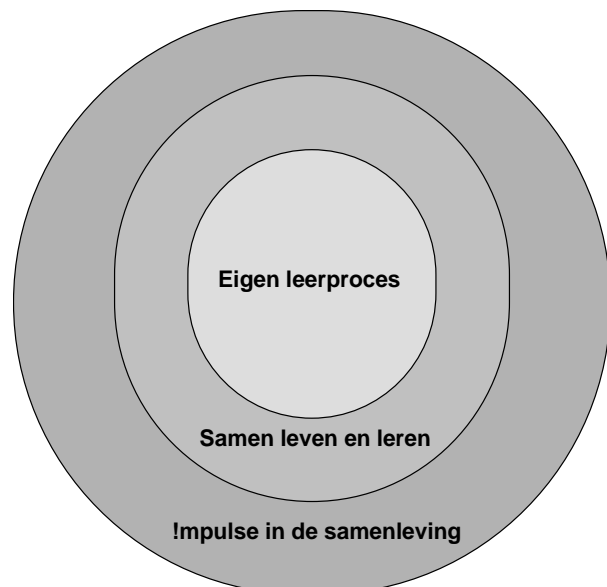
In Impulse hebben leerlingen de ruimte en vrijheid om het eigen leerproces vorm te geven, te onderzoeken, ontdekken, kiezen, beslissen en de ruimte om fouten te maken. De leerling construeert een eigen leertraject.

Impulse in het samen leren leven

Impulse is een kleinschalige leef- en leergemeenschap. Community learning of samenwerkend leren is een wezenlijk uitgangspunt voor de leerprocessen in de school. Leren doe je van elkaar en met elkaar in een gedeelde verantwoordelijkheid. De verantwoordelijkheid is er ook voor de gemeenschap als geheel.

Impulse in de samenleving

Impulse wil nadrukkelijk een rol spelen in de gemeenschap. De school wil uit de samenleving veel kennis en ervaring halen, maar het even graag ook brengen. In het leren en het leven is de werkelijke wereld zoveel mogelijk een leerbron.

2.6 Voor wie is Impulse

De school richt zich op leerlingen vanaf 12 jaar die de basisschool verlaten. In onze visie sluit het concept van Impulse aan bij de leerbehoeften van alle leerlingen, maar gezien de complexiteit is het verstandig om niet te breed en grootschalig te beginnen.

Daarom is ervoor gekozen te starten met een smallere instroom. Bij de aanmelding zal wel duidelijk moeten zijn dat het behalen van een vmbo-t, havo of vwo diploma tot de reële mogelijkheden behoort. Landelijke of regionale niveautoetsen spelen een ondergeschikte rol in het toelatingsproces, maar omdat niet iedere leerling geschikt is voor deze school, zal er een vorm van een **intakegesprek** moeten plaatsvinden. Immers, deze school is toch vooral geschikt voor die leerlingen, die zelf verantwoordelijk (willen) zijn voor hun leerproces, maar daar in het huidige onderwijs geen ruimte en gelegenheid voor krijgen. In dat gesprek wordt bekeken of de leerling zichzelf vindt passen in de onderwijsopzet en cultuur van de nieuwe school. Natuurlijk wordt ook informatie van de basisschool en van de ouders daarbij betrokken.

Tussentijdse uit- en instroom

Eenmaal in !mpulse doorloopt een leerling een zelfgekozen traject dat niet direct aansluit bij de lesprogramma's op andere scholen. Het uitstromen van !mpulse naar een andere school kan daarom knelpunten opleveren. Over het algemeen is dit goed op te lossen wanneer bijvoorbeeld een aankomende verhuizing tijdig bekend is. Bij het opstellen van het eigen leertraject kan een leerling rekening houden met de eisen van de toekomstige andere school en daar naartoe werken. Vanuit !mpulse wordt overstappen naar een andere school van Piter Jelles gegarandeerd.

2.7 Afsluiting met een diploma

!mpulse wordt niet gevestigd in Utopia, maar in Nederland en het is nog steeds zo dat vervolgopleidingen, maar ook ouders en de leerlingen zelf vragen om een rechtsgeldig diploma.

Dat diploma geeft de leerling binnen en buiten Nederland toegang tot een rijke variatie aan studierichtingen of een baan.

Veel belangrijker is echter nog dat een leerling van !mpulse zijn tijd op school heeft gebruikt om zijn talenten en mogelijkheden optimaal te ontwikkelen. Bij het verlaten van de school beschikt hij aantoonbaar over een aantal wezenlijke vaardigheden die van belang zijn en gevraagd worden voor leren en werken binnen moderne professionele organisaties. Hij neemt daarnaast nog iets anders mee, een houding die een leven lang leren mogelijk maakt: daar zit de werkelijke meerwaarde van het !mpulse-diploma

Een paradox van schuilt evenwel in een huidig Centraal Schriftelijk Eindexamen dat voor de helft het diploma bepaalt. Dit CSE is naar de maatstaven van !mpulse te weinig flexibel en teveel vormgegeven vanuit het 'oude leren'. De !mpulse leerling zal overigens zeer goed in staat zijn zichzelf voor te bereiden op deze laatste proef, maar of hij de exercitie op zichzelf als 'zinvol' zal ervaren blijft de vraag.

Intussen blijft het daarom een wens, dat dit eindexamen de komende jaren mee zal groeien met de ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs.

2.8 Het groeimodel

Even terugkerend naar *het moeras van verveling* waaruit we onze weg naar Impuls zoeken, is het duidelijk dat de weg lang is en eindigt bij het dorp. Van daaruit moeten we zelf onze weg gaan vinden naar nieuwe lonkende gebieden.

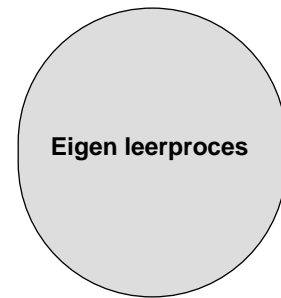
!mpulse zal starten in augustus 2005 en groeit naar zijn volledige omvang wanneer de eerste leerlingen klaar zijn voor het vervolg. In deze nieuwe opzet van onderwijs moet de school zelf gaan leren van de ervaringen en het beleid voortdurend bijstellen. Het zijn niet de pijlers waaraan we zullen knutselen, maar dat fundament moet wel voldoende draagkracht bieden voor aanpassingen en uitbreidingen in de toekomst.

Zo zal ook het leren in leeftijdsonafhankelijke groepen in de school (multi-age learning) een opbouwtijd vragen.

Binnen de scholengemeenschap start !mpulse als een bijzondere school, die in de startfase ook als zodanig een speciale positie inneemt. De facilitering zal aanvankelijk iets ruimer zijn dan op grond van leerlingenaantallen verwacht mag worden en vacatures binnen !mpulse zullen bijvoorbeeld niet op de gebruikelijke wijze vervuld worden.

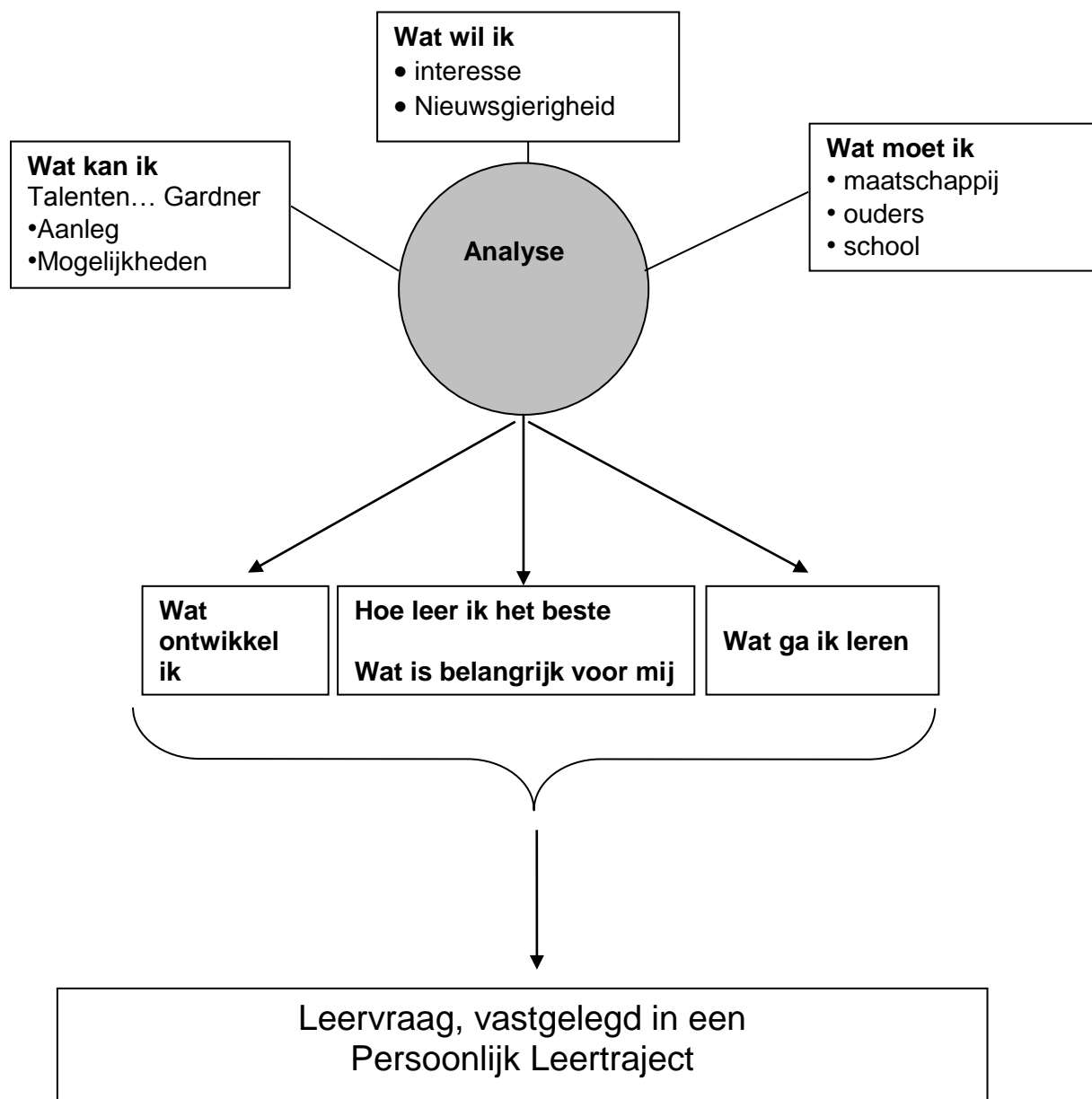
Als !mpulse eenmaal goed 'staat', zal de school op zeker moment gewoon een van de acht scholen zijn, opererend vanuit de kaders en randvoorwaarden die gelden voor alle scholen van Piter Jelles.

3. Impulse in eigen leerproces

3.1 Hoe leer je in de nieuwe school?

In veel huidige scholen is de leerstof, het tempo en het niveau min of meer een vast gegeven. In Impulse is de leeromgeving zodanig ingericht dat een leerling daaruit zelf zijn leervragen kan formuleren. Er is een basisaanbod en de leerling kiest voor een belangrijk deel zelf hoe en wanneer hij dat leert. Naast dat aanbod is er ruimte om met eigen leervragen, onderzoeken, projecten, ontdekkingstochten en activiteiten bezig te zijn. We noemen dit onderwijs **vraaggericht**. Een leerling zal bij aanvang niet in staat zijn aan te geven wat hij wil of moet gaan doen. Eerst zal ingezet moeten worden op bewustwording, waarbij een aantal vragen naar voren komt. Het onderstaande schema laat zien om welke vragen dit gaat:

De leervraag van de leerling wordt vertaald in een individueel leerplan. Dit persoonlijke leertraject verloopt als een cyclus, waarbij nieuwe leervragen zich tijdens het leerproces aandienen. Op deze manier geeft de leerling zelf betekenis en inhoud aan zijn leren, Een leervraag ontstaat op de grens van weten en niet- weten. Dit betekent dat de school voorwaarden moet scheppen en ook doelen moet formuleren, anders biedt de school geen ruimte maar leegte. Het aanbod prikkelt de leerling om zijn eigen leervraag te leren stellen.

Community Learning

In het huidige onderwijs wordt vaak gesproken over 'samenwerkend leren' als werkvorm om te komen tot activerend lesgeven. Community Learning is niet hetzelfde als samenwerkend leren. Community learning laat zich beter vertalen als 'gemeenschappelijk leren'. Het betekent daarnaast ook nog, dat Impulse een 'community' is die zich gezamenlijk ontwikkelt. Het is de plek waar leerlingen, jong en oud met elkaar en met het personeel samen de '**lerende school**' vormen. In de betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de school groeien leerlingen uit tot ambassadeurs en die hun eigen gemeenschap inhoud geven en blijven verbeteren.

Het gaat om het met elkaar, van elkaar en door elkaar leren in een structuur setting. Het werkt veel eerder als een natuurlijk gegeven, waarbij mensen met elkaar praten over de dingen die ze doen en elkaar vragen stellen over een aanpak.

Leren samenwerken

Waar in het huidige onderwijs samenwerkend leren wordt ingezet, wordt achteraf vaak grondig gereflecteerd op het eindproduct. Soms wordt de samenwerking tijdens het proces expliciet meegenomen, maar dat blijft gemakkelijk steken aan de oppervlakte in het waarneembare.

In Impulse zal reflectie op de samenwerking zelf veel aandacht krijgen. Effectief samenwerken in een team is ook voor veel volwassenen nog onontgonnen terrein, maar het is wel degelijk te leren.

De focus van de leerling moet tijdens en na een leerproces mede gericht zijn op de rol die iedereen vervult binnen het team, zijn eigen inbreng voorop. Is degene die het voortouw lijkt te nemen wel bereid om naar anderen te luisteren? En komt degene die zich heel lang stilhoudt uiteindelijk niet met zeer cruciale oplossingen?

3.2 Wat leer je in Impulse?

Er is een behoorlijke ruimte voor leerlingen om zelf te mogen bepalen wat je leert, maar die ruimte blijft wel binnen het kader van het voortgezet onderwijs. Wat er gebeurt in Impulse is, dat leerlingen in een omgeving en in situaties worden geplaatst waarbij een leerproces in gang wordt gezet. De 'ruggespraak' is de voor iedereen noodzakelijke kennis, van alle franje en didactische aanwijzingen ontdaan. Het hart van het onderwijs in Impulse zit echter nu niet meer in het 'weten' en 'kennen', maar in het 'doen' en 'kunnen'. Om die reden ligt de nadruk dan ook op het verwerven van competenties.

Competentiegericht leren

De keuze om het leerproces van de leerling centraal te stellen betekent dat competentiegericht leren op Impulse centraal staat. Wij verstaan hieronder dat leerlingen hun vermogen om in bepaalde situaties adequaat te kunnen handelen ontwikkelen. Een leerling is competent als hij die handelingen inzet die het beste passen bij de gegeven situatie en als hij er blijk van geeft dit in gelijkwaardige situaties ook te kunnen.

De inzet van de juiste handelingen veronderstelt het gebruik van bepaalde kennis, vaardigheden en houdingen.

- kennis, vaardigheden, houdingen en persoonlijkheidsontwikkeling worden in samenhang geleerd
- leerlingen leren in realistische situaties
- leerlingen leren actief, in uiteenlopende didactische werkvormen, zowel individueel als in groepen
- leerlingen organiseren zelf, met begeleiding van de tutor, het leerproces
- het aanbod van de leerstof staat in dienst van het aanleren van de activiteit

De link naar het vraaggerichte wordt hier ook gemaakt, omdat uit de competenties een leervraag ontstaat op de grens van kunnen en (nog) niet goed (genoeg) kunnen.

Op Impulse gaat het voorlopig om algemeen vormende competenties. Die kunnen trouwens wel in samenwerking met bedrijven, vervolgopleidingen, oud-leerlingen en ouders opgesteld worden. Een overzichtslijst van de competenties die de leerlingen op Impulse ontwikkelen vormt het zogenoemde eindprofiel van de leerling. Daarbij zal van de volgende verdeling uitgegaan worden:

- competenties ten aanzien van de persoonlijke ontwikkeling/autonomie, zoals reflecteren;
- competenties ten aanzien van de sociale ontwikkeling/omgeving, zoals effectief samenwerken;
- competenties ten aanzien van leren planmatig en gestructureerd te werken/kennisgerelateerd, bijvoorbeeld plannen van tijd en taak.

Als de leerling de school verlaat, zal hij zich breed ontwikkeld hebben.

Leerinhouden, de ruggegraat

Wat de feitelijke ruggegraat van Impulse wordt, moet nog worden uitgewerkt. Wel is een aantal criteria ten aanzien van de leerinhoud vastgesteld, namelijk dat er samenhang is in de leerstof, dat de leerstof toepasbaar moet zijn, dat het contextrijk (te maken) is, dat het betekenisvol is, uitdaagt te denken vanuit structuren en dat er een opbouw en verdieping is in de stof, die niet rigide in een vastgelegde volgorde gedaan hoeft te worden.

De ruggegraat wordt verder afgeleid uit het bovengenoemde eindprofiel van de leerling. Daarvan zijn de nieuwe kerndoelen een deel, net als de eindexameneisen. Aan het eind van de opleiding zal de nadruk liggen op het voldoen aan die eisen. Het leren over de school en de manier van werken (learn to learn) is ingebouwd in het eerste jaar.

Kwaliteit als standaard

Focus op kwaliteit is een standaard in Impulse. Dat is zichtbaar in een aantal niveaus van beheersing, opklimmend van onbewust tot excellent. Reflectiemomenten op het eigen leerproces en de evaluatiemomenten qua niveau zijn ingebouwd.

In het portfolio beoordeelt de leerling zichzelf gedurende de gehele schoolperiode. In geval van toetsing gebeurt dat per definitie methodeonafhankelijk, immers methoden worden niet gebruikt.

3.3 Waar en Wanneer leer je?

De omgeving moet de gelegenheid scheppen voor het eigen leerproces en het samen leven en leren. Voor Impulse wordt uitgegaan van een gemeenschap van ca. 200 leerlingen. Het hart van de nieuwe school moet een grote ruimte zijn waar een belangrijk deel van het onderwijsproces plaatsvindt. Binnen deze hal moeten plekken zijn waar een leerling rustig alleen kan werken, maar ook hoeken waar leerlingen in kleine of grotere groepen kunnen samenwerken aan een project. Hier en daar zullen afscheidingen gemaakt moeten worden, zodat verschillende activiteiten tegelijkertijd kunnen plaatsvinden.

Van binnen lijkt Impulse niet op een traditionele school; de ruimte doet veel meer denken aan de buitenwereld: een kantoortuin, een theater, een marktplaats, een laboratorium. Leerlingen bewegen zich vrij binnen die ruimte. Er zal om dit centrale plein wel behoefte zijn aan enkele ruimten waar een groep zich kan terugtrekken. Tenslotte zijn er nog noodzakelijke voorzieningen.

Binnen Impulse kunnen leerlingen voor een belangrijk deel hun eigen tijd indelen. Toch zullen er een aantal duidelijke afspraken zijn omtrent de tijdsbesteding. Er gaat geen bel en instructietijden, groepsbijeenkomsten en pauzes worden flexibel ingevuld. Het schoolgebouw is open tussen 8:00 en 17:00 uur. Er zal 's ochtends wel een vast startmoment zijn en dus ook een tijd waarop alle leerlingen geacht worden in het gebouw aanwezig te zijn. Impulse biedt veel ruimte aan leerlingen om hun eigen tijd in te delen. Een logische consequentie is dan, dat leerlingen hun tijdsbesteding kunnen verantwoorden.

Overlegmomenten van het team leiden niet tot onderbrekingen voor de leerling. Afwezigheid van een personeelslid leidt niet tot uitval van activiteiten.

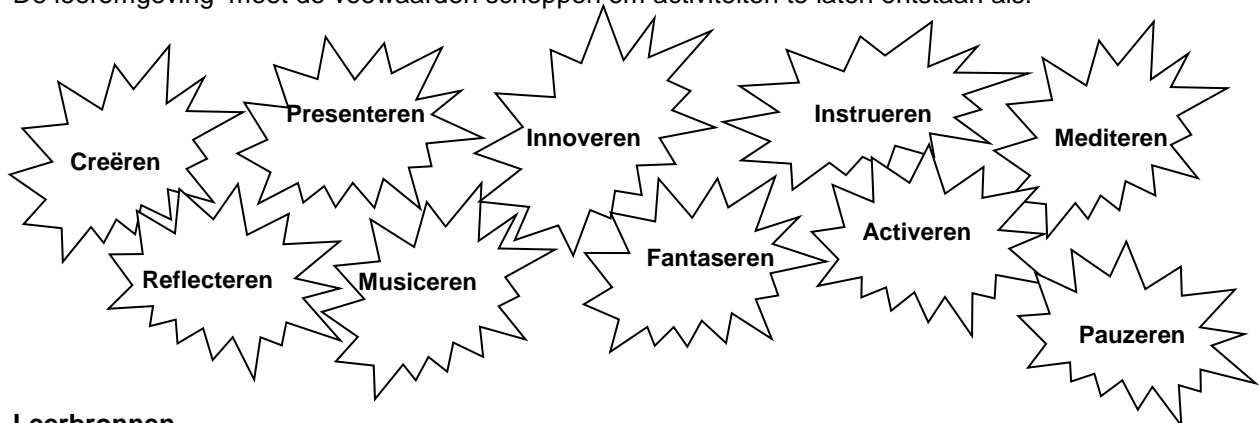
3.4 Op welke manier leer je?

Krachtige leeromgeving

Vanuit de visie is leren een actief en constructief proces. De genoemde activiteiten die kunnen plaatsvinden ontstaan niet vanzelf. De omgeving moet prikkelen om dit leerproces op gang te brengen. Een krachtige leeromgeving is daarmee een omgeving waarin leerlingen worden uitgenodigd en gefaciliteerd om zich te ontwikkelen, en te ontdekken. Binnen !mpulse is de leeromgeving pas krachtig als deze recht doet aan de drie pijlers:

- ruimte en vrijheid om het **eigen leerproces** vorm te geven;
- mogelijkheden om **samen te leven leren**;
- realistisch, contextrijk, verbonden met de **samenleving**.

De leeromgeving moet de voorwaarden scheppen om activiteiten te laten ontstaan als:

Leerbronnen

Van gedos(c)eerde naar onuitputtelijke kennis.

In de beleving van leerlingen zijn er nu voornamelijk twee leerbronnen: het lesboek en de docent. Een leerling van !mpulse zal moeten leren inzien, dat er letterlijk een wereld van informatie open ligt, een wereld aan informatie die je moet leren vinden en gebruiken. Daarin is de tutor nog steeds een leerbron en daarin kan zelfs een lesmethode nog een leerbron zijn als deze het mogelijk maakt om op geheel eigen wijze zelfverantwoordelijk te leren.

Naast een rijke leeromgeving met boeken, e-middelen, mede-leerlingen, video, audio en tutoren, moet ook gedacht worden aan minder voor de hand liggende bronnen. Gezelschapsspellen, kranten en tijdschriften die op allerlei terreinen steeds actuele informatie blijven leveren, maar ook uitgaven van bedrijven en instellingen. Tenslotte worden ook ouders met hun specifieke kennis en ervaring een belangrijke leerbron (zie ook 4.7)

De elektronische leeromgeving (ELO)

Van leren te gebruiken, naar gebruiken om te leren

Het nieuwe onderwijs kan niet goed functioneren zonder daarbij expliciet na te denken over de potentie van de informatie- en communicatietechnologie (ict). Graven in het filmarchief, zoeken in het aanbod van de bibliotheek of rechtstreeks het laatste nieuws volgen: de mogelijkheden lijken onbeperkt.

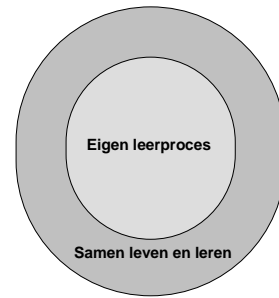
Door nieuwe toepassingen is het echter ook mogelijk dat groepen leerlingen samen werken en schrijven aan een project. Teamleden kunnen zelf bepalen waar en wanneer ze met een klus bezig willen; dus ook op zondagavond vanuit huis.

Met behulp van nieuwe software kunnen presentaties tot stand komen die veel verder gaan dan PowerPoint. In ieder geval zullen programma's gebruikt worden, die een leerproces ondersteunen vanuit de gedachten van de sociaal constructivistische leertheorie, zoals bijvoorbeeld *'the Knowledge Forum'*. Dit programma integreert de mogelijkheden voor interactie, samenwerken en samen aan kennis bouwen. Het is vooral heel goed te gebruiken om een onderzoeksproces te bevorderen..

Presentaties kunnen ook bestaan uit digitaal opgenomen muziek of videoproducties.

Voor het volgen van het leerproces en het verzamelen van waardevolle producten is de computer onmisbaar. In het digitale portfolio wordt het leerproces bijgehouden, inzichtelijk voor de tutor en de ouders. In het gebouw hoeft geen wirwar aan computers en kabels opgesteld te worden.

4. Samen leven en leren in Impulse

4.1 Wat is de basis voor het samen leven en leren?

In elke groep, elke school of samenleving bestaat een aantal onderliggende waarden. Die waarden zijn soms expliciet, vaak impliciet. Bij een school die nog moet gaan starten, is het benoemen vanuit welke waarden gewerkt wordt een expliciet proces. Het risico van inhoudsloze kretologie ligt op de loer. Toch willen we enkele universele waarden noemen, die zowel voor het individu als het collectief van wezenlijk belang zijn.

Binnen Impulse zal aandacht voor deze waarden in het onderwijsaanbod terug te vinden zijn ze om ze als individu en als samenleving in het klein te vertalen naar de dagelijkse situatie. Op die manier kan zich een waardensysteem ontwikkelen dat van binnenuit gedragen wordt.

4.2 Wie werken er?

Het nieuwe leren vraagt om docenten met andere vaardigheden en een andere houding. Wezenlijk anders is, dat Impulse vraagt om mensen die bereid zijn om samen te werken met collega's en leerlingen. In Impulse spreken we over **tutores** die primair procesbegeleider zijn. Het is de leerling die de regie voert over zijn eigen leerproces en dat is wezenlijk anders dan wat docenten en leerlingen in het voortgezet onderwijs gewend zijn.

Werken in de nieuwe school moet dan ook in de eerste plaats een keuze zijn van iemand die vanuit een persoonlijk ontwikkelingsplan op een nieuwe manier wil (leren) werken. Vanuit verschillende bestaande scholen van Piter Jelles hebben personeelsleden zich aangemeld die momenteel meebouwen aan het nieuwe onderwijsconcept. In 2005 zullen zich de eerste mensen gaan melden die graag werkzaam willen zijn op Impulse.

Als het Impulse-team gevormd is, start voor de tutores en onderwijsassistenten een geheel nieuw leerproces dat in zichzelf een voorbeeld zou moeten zijn voor de leerlingen. Collegiale consultatie en intervisie zijn bij dit leerproces krachtige middelen om gefocust te blijven. Als collectief zijn zij verantwoordelijk voor het onderwijsproces, en hebben een bepaalde mate van zelfsturing onder aanvoering van de deelschoolleider die allereerst stuurt op inhoud en op het daarbinnen passend gedrag.

Binnen het personeelsbeleid van Piter Jelles is mobiliteit is een uitstekend uitgangspunt, ook voor personeelsleden van Impulse. Wie op Impulse werkt gaat na verloop van tijd terug. Natuurlijk is dat niet zomaar een weg terug. Het is van belang dat de ervaring, de verworven inzichten en kwaliteiten op de nieuwe werkplek gebruikt kunnen worden. Een tutor kan een goede coachende en begeleidende rol op zich nemen in een ander team dat de omslag wil gaan maken.

Voor leraren in opleiding (lio's) van de NHL zal met de inrichting van Impulse een unieke stageplaats ontstaan. In nauwe samenwerking met de lerarenopleiding en de School of Education zal Piter Jelles plaatsen openstellen voor lio's in deze uitdagende en innovatieve leeromgeving.

4.3 Hoe leven we met elkaar

Alle belanghebbenden in de school opereren op voet van gelijkwaardigheid en zijn met elkaar verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de school. In het kader van hun leerproces kunnen leerlingen deelnemen aan het werkoverleg van de coaches, bijv. meewerken aan het jaarverslag van

de school, bijdragen aan de jaarlijkse evaluatie, organiseren van de voorlichting over de school, ouderavonden organiseren enz. enz.

Op Impulse onderscheiden we meerdere teams:

Ten eerste is er het leerlingenteam, bestaande uit alle leerlingen van Impulse. Dan is er het team van tutores en onderwijsassistenten, dat verantwoordelijk is voor het onderwijsproces. Vervolgens vormen ook de deelschoolleider, de tutores, de onderwijsassistenten en leerlingen een team. Binnen dit team heeft de deelschoolleider toegevoegde taken, vooral voor de ontwikkeling van de school op langere termijn en is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het vastgestelde beleid in Impulse.

De stem van leerlingen wordt o.a. zichtbaar in het Schoolplatform, waar een aantal leerlingen als gelijkwaardige vertegenwoordigers van de leerlingen in het besluitvormingstraject van de school meebeslist. Zo kunnen leerlingen leiderschapskwaliteiten ontwikkelen en is er sprake van vorming van democratisch bewustzijn door zeggenschap.

Het besluitvormingstraject zal plaatsvinden via het zgn. achtbaanmodel.

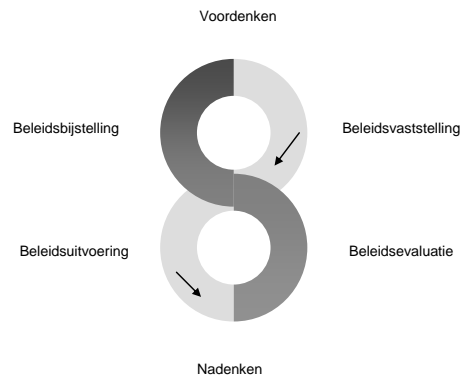
In de verschillende fasen van het traject worden verschillende vragen gesteld ten aanzien van beleid. Bij beleidsvaststelling (*de goede dingen doen*):

Waar zijn we sterk en zwak in, hoe staan we ervoor, wat gaan we de komende jaren doen;

Bij beleidsuitvoering (*de dingen goed doen*): Wat gaan we het komend jaar doen, hoe gaan we dat aanpakken, hoe maken we een en ander bekend;

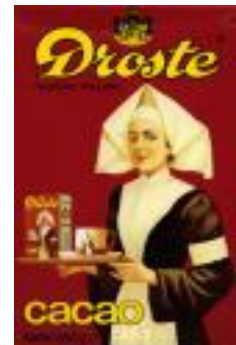
Bij beleidsevaluatie (*doen we de dingen goed?*): Hoe verloopt de uitvoering, wat gebeurt er in de school, zijn er tussentijds bijstellingen nodig;

Bij beleidsbijstelling (*doen we de goede dingen?*): Hebben we gedaan wat we wilden doen, welke wijzigingen zijn nodig in het beleid.

4.4 Droste effect

Het Droste-effect, ook wel fractalprincipe genoemd, noemen we om aan te geven dat in Impulse processen en structuren zichzelf herhalen en herkenbaar parallel lopen. Het aloude *practise what you preach* is ook van toepassing. Het geldt bijvoorbeeld voor het leerproces van de leerlingen en de volwassenen: beide groepen leren via een vergelijkbaar persoonlijk ontwikkelingsplan of persoonlijk leertraject. Het geldt voor de structuur van de leefgemeenschap als geheel, waarin leerlingen en volwassen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor beslissingen. En voor het beleid dat in Impulse ontwikkeld wordt.

4.5 Met wie leer je

Vanuit het perspectief van de leerling bekeken, zijn er verschillende groepen waarin een leerling een plek heeft. Het hangt nauw samen met de doelen, leerbehoeften en keuzes die de leerling voor zichzelf maakt. De hoeveelheid tijd die een leerling vervolgens samenwerkt met een en dezelfde groep hangt ook af van verschillende factoren: het doel van de groep, de complexiteit van de opdracht, de aard van het leerproces.

In Impulse zitten leerlingen niet naar leeftijd of niveau gegroepeerd. Eerder is het zo, dat contact tussen jongere en oudere Impulse leerlingen het leven en leren verrijkt. De scheidingswanden zijn letterlijk weg, waardoor contacten tussen jongeren onderling binnen de school op een natuurlijke manier kunnen ontstaan. De oudere leerlingen zijn voor de jongeren een voorbeeld in meerdere

opzichten. Oudere leerlingen zijn verder in hun leerproces, maar ook in hun persoonlijke ontwikkeling. Omgekeerd is het delen of overdragen van kennis en ervaring voor de oudere leerling van belang: de leerling groeit naar de rol van 'meester', de professional die niet alleen in staat is om zichzelf te ontwikkelen, maar iemand die anderen kan motiveren, stimuleren en inspireren. Daarbij is het in staat zijn om bijv. de stelling van Pythagoras uit te leggen aan een ander ook nog het finale bewijs dat een leerling het zelf begrijpt.

Een leerling van Impulse werkt op verschillende momenten steeds weer met andere leerlingen samen, omdat groepen ontstaan als gevolg van het eigen gekozen leerarrangement.

- Stamgroepen van maximaal 15 leerlingen rondom een tutor vormen de basis voor elke leerling. Daar ervaart hij de veiligheid van kennen en gekend worden die eerst nodig is om de eigen weg te kunnen vinden. De stamgroep is de plek waar ervaringen uitgewisseld worden en eigen vragen bespreekbaar zijn. De groep komt als geheel dagelijks samen;
- Flexgroepen of leergroepen ontstaan aan de hand van een leervraag. Gedurende wat langere tijd werkt een leergroep aan vooraf gestelde doelen. Op vast afgesproken momenten in de week ontmoet de groep elkaar en werkt onder begeleiding van een tutor die naar behoefte instructie verzorgt. Als de gestelde doelen bereikt zijn, kan op natuurlijke wijze een nieuwe leervraag aanleiding zijn om in dezelfde samenstelling door te werken. Er kunnen daarentegen ook weer geheel andere leergroepen gevormd worden;
- Projectgroepen bestaan uit groepen leerlingen die elkaar gevonden hebben in een gezamenlijke interesse voor een 'impuls'. Zij ontdekken, construeren, bouwen en bedenken en werken toe naar een presentatie;

4.6 Hoe zorgen we voor elkaar

De leerlingen zelf hebben een grote stem in de zorg binnen Impulse, passend bij de verantwoordelijkheid die leerlingen hebben voor hun eigen leerproces voor de gemeenschap als geheel.

In de kennismakingsperiode krijgen leerlingen een persoonlijk mentor toegewezen, om te voorkomen dat zij in de nieuwe school 'verdwalen'. Aan het eind van deze periode van onderdompeling kiezen leerlingen zelf een mentor voor de rest van het schooljaar. In het tweede schooljaar kiezen de leerlingen eveneens een persoonlijk mentor uit.

Vanaf het derde jaar kunnen leerlingen die dat willen een oudere leerling als persoonlijk mentor kiezen. We passen dus met elkaar op elkaar.

Doorgaans voert een leerling met de eigen mentor gesprekken over zijn ontwikkeling, maar in de dagelijkse praktijk worden vele verschillende activiteiten met diverse tutores, onderwijsassistenten en mede-leerlingen ondernomen en geëvalueerd. Om zicht te blijven houden op de totale ontwikkeling, worden besprekingen georganiseerd waarbij het gehele team betrokken is.

Oudergesprekken vinden enkele malen per jaar plaats. De leerling leidt dit gesprek, de mentor is aanwezig.

Leerlingen kunnen zelf een rol spelen als conflictoplosser bijvoorbeeld bij conflicten tussen leerlingen onderling. De rol van 'mediator' vraagt specifieke competenties waaraan gewerkt kan worden.

4.7 Welke rol hebben ouders

Van ouders wordt een actieve rol verwacht. Juist omdat Impulse een innovatieve school is en permanent werkt aan onderwijsontwikkeling met leerlingen en het team is het van belang dat ouders daarin deelgenoot zijn en het concept van de school onderschrijven.

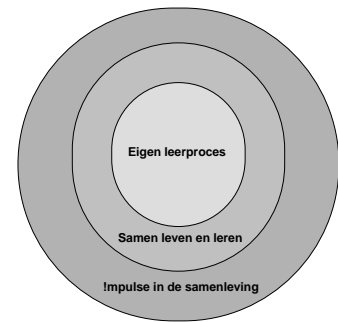
Ouders moeten zich realiseren dat de keuze voor deze school ook impliceert, dat zij accepteren dat hun kind zelf verantwoordelijk is voor zijn leerproces. Dit houdt ook in, dat de school en de ouders niet direct ingrijpen als het leerproces niet volgens plan verloopt. Bij de vrijheid en ruimte om een eigen ontwikkeling te volgen hoort ook de vrijheid en ruimte om de consequenties te dragen en er dan van te leren. Een leerling moet ook fouten mogen maken.

Via het altijd toegankelijke digitale portfolio houden ouders overzicht in het verloop van het leerproces. De school geeft in ieder geval aan het eind van het eerste jaar een advies over het vervolg.

De actieve rol van ouders kan ook zichtbaar zijn in de gemeenschap, waar zij bijvoorbeeld vanuit hun specifieke deskundigheid of levenservaring een serieuze leerbron kunnen zijn. De fotograaf die iets van zijn inzicht wil delen of de ouder die in Afrika heeft gewerkt en gewoond.

Participatie in de organisatie van Impulse is mogelijk door zitting te nemen in een van de beleidsorganen binnen de school.

5. Impulse in de samenleving

5.1 Contextrijke leeromgeving

Een belangrijke motor voor het leerproces is reflectie. Een mens kan reflecteren op zijn gedrag, bekwaamheden, overtuigingen, identiteit en betrokkenheid. De meest diepe laag is de betrokkenheid, waar het gaat om zingeving, inspiratie en bevlogenheid.

De betrokkenheid wordt groter naarmate je zelf kunt kiezen wat je wilt leren of aanpakken. Weten waarom of voor wie je iets doet is een enorme stimulans voor dit 'betekenisvol leren'.

Binnen de muren van de school kan dit deels wel mogelijk gemaakt worden. Je kunt je als leerling inzetten voor de eigen leefgemeenschap als lid van een raad of als redacteur van de schoolgids.

Het is zelfs belangrijk dat dit juist voor een deel binnen Impulse mogelijk wordt. In principe kan al het leren buiten de school plaatsvinden, maar daar is niet altijd de noodzakelijke veiligheid of begrip aanwezig. De leerlingen zitten volop in een leerproces en hebben de thuisbasis nodig als oefenplek. Het ligt echter voor de hand om zoveel mogelijk naar buiten te treden en te kijken waar het werkelijke leven zich afspeelt. Impulse wordt in de buitenwereld een gemeenschap die wil 'halen en brengen' in de breedste zin. Leven en leren vloeit samen in deze leeromgeving

Zo wordt Impulse niet een school die voorbereidt op de maatschappij maar een school die er deel van uitmaakt.

5.2 Welke plaats heeft Impulse in het onderwijs

Impulse biedt een opvallend nieuw onderwijsconcept. De school zal naar het basisonderwijs een nadrukkelijk helder beeld moeten schetsen van haar concept en de meerwaarde die ze biedt voor leerlingen. Ouders en basisschoolleerlingen kunnen hun keuze in het eerste jaar niet afstemmen op geboekte resultaten of positieve ervaringen. Vanuit Impulse kan daarom niet volstaan worden met de gebruikelijke voorlichting.

Het vervolgonderwijs zal eveneens met grote belangstelling de ontwikkelingen binnen Impulse volgen. Met het MBO, HBO en WO zal met name een soepele doorstroming hoog op de agenda staan. Een deel van de competenties zal in samenspraak met andere opleidingen opgesteld worden, terwijl leerlingen van Impulse in hun laatste periodes op de school ook al concreet bezig zouden mogen zijn met de voorbereidingen op de vervolgstudie.

Binnen Nederland zijn er op dit moment enkele scholen die vergelijkbare processen doormaken. Het is zinvol contacten te onderhouden met die scholen om verschillende redenen.

De scholen die net als Impulse een totale omslag maken, doorlopen vergelijkbare processen. In de uitwerking en keuzes zijn er tegelijkertijd soms belangrijke verschillen. Juist ook in hun verscheidenheid kunnen vernieuwende scholen goed van elkaar en met elkaar leren op allerlei gebied.

In de visie van Impulse past het om eigen verworvenheden en ideeën te willen delen; scholen zijn immers geen bedrijven die hun eigen vindingen patenteren, beveiligen en duur verkopen.

Een tweede belangrijke reden om gezamenlijk op te treden is dat een groep scholen stevig landelijk kan opereren als serieuze gesprekspartner. Impulse botst net als andere vernieuwende scholen tegen de grenzen van de Wet en zou dan ook graag ruimte krijgen om de eigen visie op modern onderwijs volledig te kunnen waarmaken.

5.3 Hoe staat de school in de samenleving?

Scholen zijn tegenwoordig hard bezig om de verbinding met het leven buiten te zoeken. In de meeste scholen wordt in ieder geval enkele keren per jaar een project uitgevoerd dat een verbinding heeft met

de buitenwereld. Zo zijn er klassen die eigengemaakte kerstkaarten verkopen, een markt organiseren voor het goede doel of daklozen jaarlijks een feestmaal bezorgen. Het zijn vaak projecten waar leerlingen en docenten met veel enthousiasme gemotiveerd aan werken. Helaas voor hen moeten daarna de boeken weer open, want het programma moet af.

In !mpulse staan dergelijke activiteiten prominent op het programma. Een echte impuls start met een vraag die onze fantasie en onze dromen losmaakt: "Zou het niet mooi zijn als....."

Deze variatie van de 'storyline approach' brengt leerlingen op een idee, waarmee ze zelf mogen gaan.

Naast de fantasie is er ook de werkelijke wereld, waarin ondernemingen en instellingen opereren. Deze bedrijven kunnen concrete vraagstukken neerleggen in !mpulse. Leerlingen zullen in samenwerking met een onderneming een onderzoek kunnen uitvoeren, een ontwerp realiseren of een ander project realiseren.

5.4 Wat zoeken we in de samenleving

De grote maatschappelijke thema's die bij de start van dit visiestuk de revue passeerden geven ook een goede richting voor ons leerproces in de samenleving.

In de buurt

Ontwikkeling van het empathisch vermogen behoort tot een van de bouwstenen van de school. In de naaste omgeving van !mpulse kunnen vele zinvolle projecten opgezet worden met de mensen die er wonen en werken. Leerlingen organiseren met gebruikmaking van alle faciliteiten van de school diverse activiteiten die de buurt ten goede komen en de school is daarmee een levend onderdeel van diezelfde wijk, bijvoorbeeld:

- Verzorgen van cursussen in samenwerking met een buurtvereniging;
- Ondersteuning in een peuterspeelzaal;
- Ouderen leren met een computer om te gaan;
- Kleine dienstverlening voor bejaarden en gehandicapten die zelfstandig wonen.

Duurzaamheid

Investeren in een andere vorm van onderwijs, impliceert een gerichtheid op de toekomst. Binnen !mpulse is er ook expliciete zorg voor dezelfde toekomst. Het ontwikkelen van een ecologisch bewustzijn en een individuele verantwoordelijkheid voor de wereld op lange termijn zal plaatsvinden in en buiten de school. 'Scholen voor Duurzaamheid' is een voorbeeld van een initiatief dat in projecten de verbinding legt tussen school en de maatschappij.

Wereldwijd

Deel willen zijn van een 'Global Community' en gedachten uitwisselen met jongeren elders op de wereld is een streven op zich. Internationale contacten kunnen ontstaan via internationaliseringsprojecten en deelname aan het Global Learning project. Daarbij leren leerlingen in zgn. Learning Circles samen met leerlingen uit diverse landen aan diverse brede thema's. De verbinding blijven we zoeken met ons eigen voorbeeld in Alameda, maar ook met leercentra elders op de wereld die vanuit dezelfde bevoegenheid werken.

5.5 Investeren in de toekomst

Werken aan de realisatie van !mpulse is het vormgeven van een droom en een visie. !mpulse zoekt bedrijven en instellingen die zich willen identificeren met deze visie waarin innovatie, professionaliteit en kleinschaligheid belangrijke kernbegrippen zijn.

Passend bij onze gedachten over een lerende gemeenschap zoeken we **partners of bondgenoten** die met ons willen samenwerken aan de realisatie van !mpulse. Het verwezenlijken van die droom wordt pas echt krachtig als ze aansluit bij de dromen van anderen en waarin anderen ook een actieve bijdrage leveren.

Voor langere tijd zal !mpulse een bijzondere school zijn die veel aandacht trekt. Die aandacht beperkt zich niet tot het onderwijsveld en ook niet tot de eigen regio. De omslag naar 'een leven lang leren' en

de inspirerende en innovatieve grondhouding daarbij is eerst ons antwoord op de moderne maatschappij: Impulse wil daarin een gids zijn voor en met onze partners.

Geraadpleegde literatuur

- ACLC (2003-2004). *Learner Handbook*. Alameda. USA
- Boer, R de e.a. (2002). *Net echt. Competentiegericht talenonderwijs*. Amersfoort: CPS
- Bolhuis, S. (2001). *Leren en veranderen bij volwassenen. Een nieuwe benadering*. Bussum: Coutinho.
- Bot, K. (2003). *De ontdekkers. Een basisschool voor de 21ste eeuw*. Amersfoort: CPS
- Caluwé, L de & Vermaak, H. (2000). *Leren veranderen*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.
- Ebbens, S., Ettekovén, S & Rooijen, J van (1997). *Samenwerkend leren. Praktijkboek*. Groningen: Wolters Noordhoff
- Ebbens, S., Ettekovén, S & Rooijen, J van (1996). *Effectief leren in de les, basisvaardigheden voor docenten*. Groningen: Wolters Noordhoff
- Ebbens, S & Ettekovén, S. (2000). *Actief leren, bevorderen van verantwoordelijkheid van leerlingen voor hun eigen leerproces*. Groningen: Wolters Noordhoff
- Eemst, A van (2002). *Koop een auto op de sloop*. Utrecht: APS
- Egol, M.(2003). *The Education Revolution: Spectacular Learning at Lower Cost*. Tenafly: Wisdom Dynamics.
- Gardner, H. (1983). *Frames of the mind: the theory of multiple intelligence*. New York: Basic Books
- Greenberg, D e.a. (2003). *De Vrijheid van de Sudbury Valley school. Vijfendertig jaar ervaringen en inzichten*. Nederland: Astarte.
- Morssinkhof, H. (2003). *Een nieuwe school, een nieuwe manier van leren*. Mesofocus 49. Alphen aan den Rijn: Kluwer
- Scardamalia, M., & Bereiter, C.(2002). *Education and Mind in the Knowledge Age*. New York: Lawrence Erlbaum Ass.Inc.
- Scardamalia, M., & Bereiter, C. Knowledge Building. In *Encyclopedia of Education, Second edition*. New York: Macmillan Reference, USA
- Swaay, L van & Klare, J. (2000). *Atlas van de belevingswereld*. Antwerpen: Standaard uitgeverij
- Senge, P e.a. (2001). *Lerende scholen*. Schoonhoven: Academic Service
- Vos, E., Dekkers, P & Reehorst, E. (2003). *Verhalend ontwerpen in de praktijk*. Groningen: Wolters Noordhoff
- Werkgroep Zelfstandig leren. 1999). *Samen aan de slag. Klein praktijkboek voor actief en zelfstandig leren*. Den Haag: PMVO

5. Bijlagen

Bijlage 1

SCHOOLPLAN 2004-2008

concept

Eigenwijs in onderwijs

“In onze visie geven we blijk van vertrouwen in ons vermogen om van betekenis te zijn en anderen van dienst te zijn”.

Peter Block

De visie beschrijft de gedroomde werkelijkheid.

De missie maakt helder hoe we als organisatie op langere termijn onze idealen willen verwerkelijken.

De visie

We leven in een maatschappij die voortdurend in beweging is en verandert. Als schoolorganisatie speelt Piter Jelles in op die veranderingen. De school staat dan ook midden in de samenleving en wil een veilige plek zijn waar leerlingen zich kunnen ontwikkelen als mens en zich voorbereiden op het democratisch burgerschap.

Elke leerling heeft binnen Piter Jelles een overzichtelijke en kleinschalige ‘thuisbasis’ waar het pedagogische klimaat zich kenmerkt door het kennen en gekend worden.

Het onderwijs op Piter Jelles is een ontdekkingsreis die leren spannend en uitdagend maakt.

In het onderwijs staat de ontwikkeling van de leerling centraal, niet het programma van de leraar. Die ontwikkeling wordt gestimuleerd door voortdurend te zoeken naar nieuwe mogelijkheden.

Het leren door de leerling kent vele dimensies en is een bron van inspiratie voor alle medewerkers.

Piter Jelles heeft haar onderwijs zodanig ingericht dat wordt aangesloten bij de leerstijl van de individuele leerling.

De leerlingen verlaten de scholengemeenschap toegerust voor een complexe samenleving die hoge eisen stelt aan het participeren in allerlei sociale verbanden

Medewerkers hebben een voorbeeldfunctie. Dat uit zich in de wijze waarop ze hun vak uitoefenen en de wijze waarop ze relaties aangaan.

De missie

Inleiding

Piter Jelles is een openbare scholengemeenschap die onderwijs verzorgt voor alle niveaus, variërend van vwo, havo, vmbo (met LWOO) en praktijkonderwijs. De omvang van de scholengemeenschap maakt een *gevarieerd onderwijsaanbod* waarin leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen mogelijk.

Onderwijsinnovatie is verweven met de ontwikkeling van het eigen beleid van Piter Jelles. De kern van dat onderwijsaanbod is kleinschaligheid. Daarnaast is Piter Jelles een *lerende organisatie* waar eigentijdse onderwijskundige inzichten in de praktijk worden gebracht. De komende beleidsperiode zal Piter Jelles invulling geven aan het realiseren van een *professionele cultuur*. Een sluitend *kwaliteitszorgsysteem op basis van het INK-model* geeft de garantie dat de continuïteit van ingezette onderwijskundige ontwikkelingen en processen gewaarborgd blijft.

Omgaan met verschillen

Piter Jelles heeft een breed onderwijsaanbod en is kleinschalig georganiseerd, waarbij het uitgangspunt is om elke leerling en medewerker een herkenbare en veilige thuisbasis te geven.

De scholengemeenschap bestaat uit deelscholen. Deelschoolteams zijn verantwoordelijk voor het onderwijsleerproces.

Piter Jelles speelt in op de veelheid aan talenten en leerstijlen waar kinderen over beschikken.

De leervraag van de leerling staat centraal. Het leren door de leerling kent vele dimensies. Naast het cognitieve leren is er het niet cognitieve leren. Piter Jelles biedt verder ruimte voor spontaan en ongepland leren. Individueel leren wordt afgewisseld met gezamenlijk leren.

Het leren op Piter Jelles is competentiegericht en leerlingen leren reflecteren op hun gedrag.

De onderwijskundige omgeving kent een moderne inrichting, is toegankelijk voor leerlingen en medewerkers en kent flexibele lesroosters. Daarnaast is er projectonderwijs dat de samenhang binnen het leerstofaanbod kan bevorderen.

Innovatie

Aangezien we in een maatschappij leven die voortdurend in beweging is en verandert en Piter Jelles daarop inspeelt, is innovatie een belangrijk onderwerp voor de scholengemeenschap.

Het onderwijs is ontwikkelingsgericht en dus draait alles om de leervraag van de leerling.

Competentiegericht leren is het uitgangspunt voor het inrichten van stimulerende leeromgevingen. De inzichten van het nieuwe leren zijn herkenbaar in de praktijk. Er is dus evenredige aandacht voor de cognitieve, de sociaal-emotionele, de motorische, de kunstzinnige en levensbeschouwelijke ontwikkeling van jongere en oudere adolescenten. Er is erkenning voor individuele leerstijlen. Omdat de ontwikkeling van de leerling centraal staat, dient de relatie tussen de leerling en de medewerkers volwaardig te zijn.

De school maakt middelen vrij, zodat leerlingen en medewerkers kunnen worden gestimuleerd om continue verkenningen te doen, waardoor zij zich nog beter kunnen ontwikkelen. Innovatieve projecten worden gestimuleerd. Voor het slagen van die projecten is een digitale leeromgeving onontbeerlijk. Daarom is die integraal onderdeel van elke onderwijsruimte.

Professionele cultuur

De schoolorganisatie bevordert een optimale zelfontplooiing van leerlingen en medewerkers.

Het is een dynamisch proces dat voortdurend om bijstellingen vraagt.

Medewerkers hebben een instelling die past bij een leven lang leren. De evaluatiecyclus maakt het voor hen mogelijk hun competenties verder te ontwikkelen.

Binnen de deelschool neemt de teamontwikkeling een centrale plaats in. Men is voortdurend op zoek naar samenhang, samenwerking en synergie.

Samen met de medewerkers dragen de leerlingen de verantwoordelijkheid voor het onderwijsleerproces. Medewerkers in hun rol als b.v. leraar, mentor, toa, onderwijsassistent of facilitator zijn de begeleiders van het leerproces. Ze functioneren als teamspeler en staan open voor feedback op hun functioneren. Reflectie op het eigen gedrag is algemeen aanvaard. Sturing op gedrag is dan ook vanzelfsprekend.

Medewerkers hebben een open communicatie met de leerlingen en hun ouders. Men luistert naar elkaar en standpunten worden uitgewisseld. Er wordt met leerlingen gepraat en hun inbreng is sterk bepalend voor de inrichting van het onderwijsleerproces. Medewerkers realiseren zich dat een succesvolle ontwikkeling van hun leerlingen afhankelijk is van de professionele relatie, die zij met de leerlingen en hun ouders hebben.

De organisatie van het onderwijs vindt plaats rondom de groepering van leerlingen in de deelschool. De medewerkers in de deelschool verzorgen een samenhangend onderwijsaanbod dat in samenspraak met specifieke doelgroepen van leerlingen tot stand komt. De verantwoordelijkheid voor het onderwijs in de deelschool ligt nadrukkelijk bij het deelschoolteam. Op schoolniveau is het MT als team verantwoordelijk voor het schoolbeleid. Op centraal niveau is het CMT als team verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het beleid van de scholengemeenschap. Zo is teamvorming als onderdeel van de gemeenschappelijke visie zichtbaar in alle geledingen van de schoolorganisatie.

Zorg voor kwaliteit

Om de kwaliteit van het onderwijs op Piter Jelles te verhogen is er een sluitend kwaliteitssystem opgezet op basis van het INK-model. Belangrijke onderdelen daarvan zijn het sturen op resultaat, het sturen op gedrag en het sturen op innovatie.

De keuze voor deelscholen is mede gebaseerd op verhoging van de kwaliteit van het onderwijs.

De managementovereenkomsten voor de schooldirecteuren en de deelschoolleiders bieden de garantie dat het onderwijsproces jaarlijks gemeten en geëvalueerd wordt. Een driejaarlijks onderzoek in de vorm van een collegiale visitatie geeft een krachtige impuls aan de schoolontwikkeling en sluit aan bij het periodiek kwaliteitsonderzoek van de inspectie.

Het management-developmenttraject voor directieleden, de evaluatiecyclus voor onderwijsgeevenden en het functiewaarderingssysteem hebben alle tot doel om medewerkers in alle geledingen van de schoolorganisatie zich te laten ontwikkelen tot volwaardige professionals.

De beleidscyclus zorgt ervoor dat er een goede afstemming is tussen het beleid op scholengemeenschapniveau en dat op schoolniveau. Met de medewerkers wordt door het management gecommuniceerd en ze worden consequent geïnformeerd en geconsulteerd. Zo komt beleid tot stand in samenspraak, en wordt voorkomen dat er een kloof ontstaat tussen de beleidsbepalers en de werkvloer.

Naar de beleving van leerlingen en ouders wordt regelmatig middels enquêtes onderzoek gedaan. Ook worden er regelmatig tevredenheidsonderzoeken onder de medewerkers plaats. De uitkomsten van die onderzoeken kunnen aanleiding geven tot verbetering en bijstelling van de kwaliteitszorg.

De aanwezigheid en inzet van een professionele afdeling PZ en P&O zorgt voor het implementeren, professionaliseren en doorontwikkelen van integraal personeelsbeleid.

13 februari '04

Bijlage 2

Wat is belangrijk bij leren?

Aspecten die van belang zijn bij het leren

- *Het referentiekader* - alle kennis, inzicht, vaardigheden en houdingen die al eerder zijn verworven - is van grote invloed op het leerproces. Deze voorkennis beïnvloedt alle stadia van het leerproces: de waarneming, de verwerking en de opslag in het geheugen als ook het kunnen terugvinden en gebruiken van het geleerde
- Er zijn *meerdere leerprocessen* te onderkennen, de spontaan/informele, die opgeslagen worden in het referentiekader. Hierbij moet gedacht worden aan: alledaags leren, leren uit eigen beweging, leren in de botsing van culturen, transformatief leren (= afleren) en noodgedwongen leren. Ze kunnen bewust of onbewust verlopen. Feit is dat ze in het school-leren niet erkend worden, geen plek hebben
- Ieder mens heeft een uniek, aangeboren *leervermogen*. Dit wordt bepaald door ieders individuele aanleg en persoonlijke leergeschiedenis. De eerder genoemde spontane leerprocessen spelen daarbij een grote rol. De ontwikkeling van het leervermogen begeleidt in feite elke leerproces. Door kennis, vaardigheden en houdingen te verwerven op een bepaald gebied, worden tegelijk ook kennis, vaardigheden en houdingen ten aanzien van het leren op dat gebied verworven. Dat leerproces trekt vaak niet veel aandacht. De gerichtheid is op het doel, niet op de weg waarlangs. Aandacht geven aan dat impliciete leren zal maken dat het leren in een volgende situatie bewust en effectief kan worden toegepast, hetgeen betiteld wordt als: leren om te leren
- De kern van het leervermogen ligt in de *leervaardigheden*. Die leervaardigheden kunnen betrekking hebben op verschillende gebieden, zoals sociale interactie, doen en ervaren, (kritische) reflectie, verwerken van abstracte informatie, taal- en symboolgebruik en sturing van het eigen leren
- *De leerhouding*, de emotionele betekenis die leren heeft voor het individu, kan verschillen al naar gelang de diverse gebieden – en manieren van leren. Het kan er een zijn van belangstelling, nieuwsgierigheid, onverschilligheid of weerstand. Een open leerhouding veronderstelt het om kunnen gaan met onzekerheid en twijfel, waarvoor een zekere mate van zelfvertrouwen weer essentieel is

Wat betekenen de theorieën voor het onderwijs?

Bijdrage van het behaviorisme voor het onderwijs:

- * inzicht in automatische leerprocessen
- * nuttig voor het aanleren van automatismen en motorische vaardigheden
- * inzicht in processen die tot gewenst gedrag kunnen leiden

Bijdrage van het cognitivisme voor het onderwijs:

- * inzicht in verwerkingsprocessen die plaatsvinden in het brein
- * leeromgeving die de leerling aanmoedigt en motiveert
- * aandacht voor oefenen en feedback

Bijdrage van het sociaal-constructivisme voor het onderwijs:

- * de leerling is actief
- * nodigt uit tot interactie, samenwerken tijdens het leerproces
- * leren is toepassingsgericht, vraagt om zelfevaluatie, oplossen van problemen, authentieke contexten
- * past bij leermodel waarbij coaching belangrijker is dan instructie

Bijdrage van Gardner en Coleman aan onderwijs:

- recht doen aan verschillen tussen leerlingen
- vraagt om verandering in didactiek
- het belang van emoties in het leerproces en het sociale proces

